

Együtműködésre vagyunk ítélve

Csóka Szilvia szavainak egy részét elfogadom: azért keressük a mások társaságát, mert jó együtt lenni. Azzal viszont nem értek egyet, hogy ezt a biológus asszony nem tartja érdeknek.

Nem tudom, hogy vannak vele mások, de nekem az egyik fő érdekem majdnem minden szituációban az, hogy jól érezzem magam. Ez azt jelenti, hogy hajlandó vagyok mindent és mindenkit körülöttem letiporni, hogy meglegyen a komfortérzetem? Nem. Nem vagyok sem szociopata, sem pszichopata. Viszont vagyok olyan önző, hogy a saját komfortomhoz szükségem van arra is, hogy a környezetemben élők, legyenek emberek, állatok vagy növények, is jól érezzék magukat. Például semmi kedvem nincsen felporszívózni, de ennek ellenére (általában) felhívás nélkül megcsinálom, mert a saját komfortérzetem ideiglenesen csökken ugyan, de sokkalta jobban esik utána az az érzés, hogy elvégeztem valamit, amivel a szüleimnek most már nem kell foglalkozniuk. Ezzel oda akarok kilyukadni, hogy minden, amit másokért teszünk, visszavezethető arra, hogy az ember alapjában saját érdekét figyelembe véve tesz jót másokkal.

Ez így alakult az evolúció során, mert azok az embercsoportok, amelyeknek tagjai jól érezték magukat a mások segítése közben, sokkalta összetartóbb közösséget tudtak létrehozni. Jobban tudtak védekezni, jobban tudták egymás közt elosztani a munkát, több volt a termés, nagyobb volt a jólét, több utód született. Ennek köszönhetően ezek a törzsek ki tudták szorítani azokat, akiknél ez a tényező nem volt jelen. Jobban tudtak együttműködni, mert az egyes egyének nem csak a saját érdekeiket vették figyelembe. Talán jobb volna azt mondani, hogy a saját érdekük része volt a mások érdeke is. Persze mindennek megvan a határa, így az emberi együttérző-képességnek is. Kritikus helyzetben az ember általában mindig magát menti először, kivéve, ha az adott embertársával nagyon szoros kapcsolata van. Ezt az összes egészséges élőlényben megtalálható túlélőösztönnek köszönhetjük. Ez volna az én személyes elképzelésem arról, hogy evolúciós szempontból miért is akarunk embertársainknak jót tenni.

A személyes kapcsolatokon alapuló törzsi társadalmak kora már évezredek óta lejárt. Többé kevésbé bealkonyult a zárt közösségeknek is, amelyek még a XX. század elején sem számítottak teljesen ritkaságnak. Az iparosodással egyre többen vándoroltak el lakóhelyükről, többnyire munka után a városokba, ahol aztán kiszakadva közösségeik szorító, szabályozó mechanizmusaiból, saját elképzeléseik mentén próbálhattak szerencsét. Az emberáradat növekedésével soha nem látott hatalmas városok és tömegtársadalmak jöttek létre. Emberek millióiról van szó, akik egy "csoportba" tartoznak. Ezeknek már nem a közvetlen rokonság, jól

kipróbált értékrend az alapja, hanem a közös nyelv, kultúra, történelmi tapasztalatok és jogi szabályozások. S köszönhetően az ember erős szabálykövető tulajdonságának ezek a nagy csoportok is egyben tudnak maradni, egymással együttműködésre bírhatók. De akármennyire is normává vált manapság a nemzetek közötti kooperáció, az embert ösztönszerűen irányító erők, mint az ismeretlentől való félelem és más emóciók, olyan csoportok keresésére vezet, ahol saját érzéseit, késztetéseit viszontlátja és megélheti az „akolmeleget”. Ilyen csoportok lehetnek akár baráti körök, de személyes kapcsolaton nem alapuló, bizonyos eszmék mellett szerveződő társaságok is teljesen ismeretlen emberekkel. Az utóbbi csoportok akár alaptalan és hibás közös hiedelmek körül is felépülhetnek, egymást támogatva ezekben a téveszmékben. Közösen támogatva egymást kitöltődik fő érdekük, hiszen ebben a társaságban jól érzik magukat, és nincs senki, aki megkérdőjelezné meglátásaikat. Ha akad is ilyen ember, nem hallgatnak rá, mert a bennük megerősödött elképzeléseket megrengeti, személyüket frusztrálja. Más szóval nem érzik jól magukat a társaságában. Működésbe lépnek a törzsi beidegződések: aki nem veti alá magát a csoport hiedelemrendszerének, értékeinek, azt kizárják. Az ilyen elvakult emberek csoportjaiból kerülnek ki a különböző fanatikusok, akik aztán képesek egész emberi társadalmak működését aláásni. Amennyiben egy adott közösségnek részei vagyunk, fontos szem előtt tartanunk, hogy nem elég csak a saját komfortunkra figyelni, hanem ezen mindig túl is kell tekintenünk. Nemcsak az együttműködés a fontos, hanem a miértje is.

A mai korban ez a feladat egyre nehezebb, mivel a mai fiatalok helyzete bizonyos szempontból eléggé eltérő az előttünk élő generációkéhoz képest. Az én generációm az első, amely igazán úgy nőtt fel, hogy jóformán végtelen mennyiségű információhoz van hozzáférése. Én magam úgy érzem, hogy ez a mennyiség időként egészen bénító. Megtörtént már, hogy utánanézttem egy adott témának, és annyi információt találtam, ami mellette szolt és ami ellene, hogy ha az egész életemet is csak ezzel foglalkozva tölténém, akkor sem tudnám minden oldalát sem mérlegelni, sem befogadni. A források hitelességének ellenőrzése sokszor lehetetlen. Ez egy olyan dolog, amely mondjuk kétszáz éve nem jelentett közel sem ekkora problémát az átlagembernek. Az információk többségét ismerősöktől szereztek, így ismerték a forrást és viselkedését, ezeknek alapján meg tudták mondani, hogy szavahihető-e vagy mégsem.

A mai kor másik furcasága maga az atomjaira hullott közösség. A családunkon kívül csak nagyon kevés emberrel alkotunk igazán erős szövetséget. Minden ember egy saját világ, saját meglátásaival, vágyaival amit az információk tömkelegéből alkot s igazít a saját belső meghatározottsága szerint. A mi generációnk sem kivétel. Nem az együttműködésre való készség hiánya veszélyeztet minket, hanem a téveszmékhez való kapcsolódás lehetősége. Fiatal korban, mikor az ember világnézete még alakulóban van, könnyen torzítások áldoztaivá

válhatunk. Előfordulhat, hogy nem ismerjük fel helyesen, miért érdemes csökkenteni a saját komfortunkat, és rossz ideálok mentén kötünk szövetséget. Ennek akár katasztrofális következményei is lehetnek.

A mi generációnk már nemcsak biológiailag van kooperációra ítélve, hanem a felhalmozódott globális problémák miatt is. Együtt fog kellene működnünk a jó célokért. Ha tetszik, ha nem.

Škereň Marian, Szenc